

**ՇԱՄՇԱԴԵՆՑԻ ԾԵՐՈՒՆՈՒ ԳԼԽԻ ԷԿԱՕԸ / Հայ ժողովրդական հեքիաթներ, Հատոր VIII /
Գուգարք (Լոռի), Լոռու բարբառ (խոսվածք)**

Մի տարի ես մի երկու թուրքի հետ գնացի Շամշադին: (Հա կգիտենաք, որ իմ ոտը շատ վախստ Բորչավումն ա ըլում. ես ընտի թուրք աղնա շատ ունիմ):

Գնացինք Շամշադին, ուզում ինք Ղարաբաղ գնանք: Հասանք Շամքոր գեղը, մի տուն դոնաղ ընկանք: Էդ տունը մի գյուղ օջախ էր. իրանք էլ վեցօխտն ախպեր ին: (Հա՛, էդ գեղի կեսը թուրք ա, կեսը հայ): Մենք հայի մի շեն տանն ինք: Բիզունը մեզ հմա սուփրա բաց արին: Մեր խաթեր բոլոր ախպերտինքն էլ հավաքվեցին ըտտի: Դրանց մեջ մի մարդ կար սիպտկամիրութ:

Մեկելին, նրանից ջահելին, նստել ին ու էդ ծերունին էր մեզ դուլլուղ անում: Սուփրեն

քաշելուց եղը ես կամաց ասի թուրքերին.— Ես սրանց, մի բան պտեմ ասիլ:

— Ընչի՞ դ ա պետքը,— ասին թուրքերը,— մենք դարիբ դոնախնի ինք, մի բան կասես, սրանք մեզանից կնեղանան:

— Չէ՛,— ասի,— համփերությունս հատել ա: Ու ձենս բարձրացրի:

— Ախպեր, համարձակություն չըլի, որ ասեմ թե՛ ձեր հացը ուտելու չի:

Նստածներից մինը վեր կալավ ասավ.— Ընչի՛, ախպեր, քեզ խո մի թթու խոսկ ասող չէլավ:

— Չէ՛,— ասի,— ամա ձեր հացը ընդուր չի ուտելու, որ ջահելին նստել են, էս ծերունին ա մեզ դուլլուղ անում:

Նստածին չիմն էլ ծիծաղեցին:

— Ղարիբ ախպեր,— ասավ ծերունին,— դոք հացներդ անուշ արեք, պրծեք ու եղնա, ես իմ գլխի էկածը ձեզ կը պատմեմ: Ու էն վախստ կիմանաք, թե բանն ընչո՞ւմն ա:

Հաց կերանք պրծանք: Մեկելին վեր կացան գնացին: Մնաց մեր կշտին մենակ էդ ծերունին:

Ու նա սկսեց իր գլխի էկածը մեզ պատմել:

— Թափազյոզի մոտ: Մի տարի էնպես մի թանգություն, մի սով ընկավ մեր երգիրը, որ փութը հինդ մանեթով հաց չէր ճարվում: Մեր գեղրցի ինձանով չորս տղա ընկեր, ընգանք, վեր կացանք գնացինք ուրիշ երգիր, որ աշխատանք անենք, գոնյա մեր գլուխներն էլա պահենք:

Գնացինք: Շատ գնացինք, թե քիչ, աստոծ ա խաբար: Գնացինք մի ահագին սարի դեմ առանք:

Էդ սարի դռնովը հըմի գնում ենք: Գնացինք տեհանք, որ էդ սարի դռնումը մի սուրու ոչխար

ըրածում ա, մի երկար-բոյով մարդ էլ ըղաքին կանգնած: Դրանց դոնցն անց կացանք, էդ սարի

որքումը մի էր կար: Գնացինք էդ էրին դեմ առանք: Ասինք՝ «Էս լավ քնելու տեղ ա, գիշերս

ըստի սթար անինք»: Ներս մտանք տեհանք, որ ըստի ոչխար են տուն անում. ոչխարի գիով ա:

Տեհանք որ մի կողքն էլ կտրած կարգին օթախ ա, կրակը թեժ, կարպետնին գցած, ճրաքը

վառած: Ուրախացանք, ասինք. «Փա՛ռք քեզ աստոծ, էս հլե մեզ հմար ա պատրաստած, գշերս

ըստի լավ յուլա կերթանք»: Մի քիչ հաց ունեինք մեզ հետ, հանեցինք կերանք, պրծանք:

Ըտտի նստած զրից ինք անում, խելի վախստ գշերից անց էր կացել: Մին էլ տեհանք ոչխարը

բերին, արին էդ էրը: Չոբանը որ տուն էկավ, տեհանք մի երկար-երկար աժդահա մարդ, էկավ

մեզ մոտեցավ, արխեին նստեց ու մեզ հետ խոսաց ոչ:

Չիբուխը թաղքի տակից հանեց լքցրուց. ի՛նչ չիբուխ, մի հետումը կտաներ մի գրվանքա

թություն: Չիբուխը քաշեց պրծավ ու էդ դառավ մեր ընկերտանց մնի գլուխը ձեռով պոկեց, ոնց

որ մենք մի հավի ճիտ ըլորինք ու պոկինք: Պոկեց ու կերավ: Մենք մնացինք զարմացած, վեր

քաշված, թե էս ինչ փորձանք էր, որ մեր գլուխն էկավ:

Մի քիչ կացավ ու մեկել ընկերիս գլուխն էլ պոկեց ու կերավ: Մնացինք երկուսըս: Էն երկուսին

կերավ ու պրծավ: Քիչ վախտից եղը էդ անկշտումը իմ կշտին մնացած մի հատիկ ընկերոջ

գլուխն էլ պոկեց ու կերավ: Միսն էլ շամփուր արավ, մի մենձ շամփուրի մեջ անց կացրուց,

խորվեց ու պատն ի դուս տնկեց: Մնացի կենտու ես: Ես էլ մնացի ըռավոտվա փայր: Ու ինքը՝ էդ անտեր Թափազյոզը, խտոր ընկավ ու շնթեց, խորը քուն մտավ: Դես ընկա, դեն ընկա ուզացի փախչեմ, հնար չգտա: Դռանը Թափազյոզը մի մենձ սալ էր դեմ արել, ինչ իմ բանն էր նրա ժաժ տալը: Միտել բրավուրդ արի, որ դռան կողքին, սալի կշտին մի էրկաթե լոմ վեր գցած: Լոմը վեր կալա բերի դրի կրակումը: Էրկաթի ծերը, որ մի լավ պոզացավ, վեր կալա ու քնած Թափազյոզի աչքը կոխեցի:

Նա որ քնած տեղից մի ծղրտաց, ես իմացա ոչ, թե որդի ընկա: Մին էլ ուշքի էկա տեհա, որ ոչխարի ոտի տակն եմ ընկել, ոչխարնին ինձ տրորում են, ոտի տակ գլում, ոնց որ քեչեն հասիր անելիս գլում են:

Մին էլ տենիմ մտել ա ոչխարի մեջը, ինձ ման ա գալի: Ծղրտում ա, ես պատովն ա դիպչում, էն պատովն ա դիպչում: Ինձ որ չգտավ, աչքի մղկտոցն էլ որ հովացավ, մի քիչ հանդարտվեց: Գնաց դռան կշտին մեջքը պատին դեմ արավ: Հեռվից բրավուրդ արի. սվադա քոռացել էր: Սկսեց իրան-իրան խոսալ: Ես նրա ձեռների ժաժ տալուց գլխի ընկա, որ ասում ա թե.

«Կլիսանա, ոչխարը դուս կանեմ, նա էլ կգա, ձեռով ըսենց ճիտը կոլորիմ, գլուխը կպոկեմ, իրան կդադեմ, սիրտս մի քիչ կհովացնեմ»:

Շատ մտիկ արի, թե ոնց պրծնեմ էդ պատուհասից: Ոչխարի միջին մի մենձ տըբրը էժ կար, ոչխարի էր քաշը: Բերի էդ էժը մորթեցի, տիկ հանեցի ու ես միջին կլորվեցի, որ ոչխարի հետ դուս գնամ ու էդ հնարքով նրանից պրծնեմ:

Որ լիսացավ (Ես ընդուց զարմացա, որ նա քոռ մարդ ոնց իմացավ, որ լիսացավ), դուռը բաց թողեց ու ոչխարը վեր էրող: Ինքը հմի շեք ա արել, մի ոտն էս կռանը, մի ոտն էն կռանը, ու ոչխարնին կենդ-կենդ շեքովն անց ա կացնում և ձեռով շոշափում: Ես էլ իծի մորթումը փթաթված դոչի եղնուց գալիս եմ: Որ էկա հասա նրա կուշտը, գլուխս դրի դոչի դմակի տակը, ես էլ չորեքթաթ արի ու անց կացա: Նա ինձ ձեռը տվուց տեհավ, որ իծի մազ ա, բրախեց: Ես պրծա, լիս աշխար դուս էկա: Հմի դուն ասա՝ իմ շաշուրյունը, պրծա ու սուս-փուս գնալու հեռանալու տեղը՝ ձեն տվի. «Տո շան որդի, ի՞նչ ես էդ ոչխարը պտռում, ես դուս եմ եկել, քեզանից պրծել»:

Նա որ ձենս իմացավ, իմ ետևից ընկավ: Ես փախս առա: Դա մի ձեն ա ածում, ծղրտում ա, գոռում, ծվում, ճչում: Նրա ձենի վրա Թափազյոզնի դուս էկան. էդ սարերն էդ ձորերն լրցվեցին: (Թու հա՛, տո մի ինձ ասող էր էլել. «Այ տղա, բու ընչի՞ դ ա պետքը, որ դու իմաց արիր: Դե հմի արի, էդ ցավից պրծի»:

Փախչելով էկա հասա ծովի դրաղը ու ծովի դրաղնի գնում եմ: Ասատնից էր, ինչ էր, իմ թերը կտրվել չէր. մին էլ տենիմ ծովի դրաղին երկու տախտակ իրար չաթած: Ես էլա էդ տախտակի վրա ու մտա ծովը: Հմի լեղ եմ տալի, հրաքաթ եմ անում հեռանալու դպա ծովի մեջը:

Դրանք էկան, թափազյոզնին ծովի դրաղը ծեփ արին: Ինչ հաշամաթ քարեր ին շարտում դպա ինձ,— դուն ոչ տեսնես: Մինը քար ա վրա անում, մինը՝ ճումը: Որը քարափից մի եքա ժեռ ա պոկում, գլորում ծովը, որն էլ մատներով չանգռելով էն թմբերիցը հողակոշտեր ա պոկում ու վրա անում: Ամա մինն էս կռանս ա վեր ընկնում, մինն՝ էն կռանս ու ինձ դիպչում չի: Էնքան հրաքաթ արի հեռացա, որ նրանց գցած քարն էլ ինձ հասնում չէր:

Եդ մտիկ արի, տեհա, որ երբ որ թափազյոզնին տեհան, որ ես իրանցից պրծա, էդ դառան, էդ քոռին կտոր-կտոր, ծվիկ-ծվիկ արին, լափեցին կերան ու ցրվեցին, ամեն մինն իր տեղը գնաց: Ես դուս էկա ծովի մեկել դրաղը: Դուս էկա մի բաղ: Մտա էդ բաղի մեջը: Մի մենձ երևելի բաղ էր, հազար ու տեսակ պտուղներով ու ծաղիկներով: Դես ման էկա, դեն ման էկա— մարդ

¹ Այստեղ բանահավաքը ընդհատել և ենթավերնագիր է նշանակել՝ հեքիաթին՝ «Անմարդ քաղաքն ու ծովի շուր-մալաքը»:—Ծ. Կ. :

չգտա: Ամեն մի բան էլ կար մեյվեն՝ խաղողը, տանձը, խնձորը, մենակ մարդ չկար: Քիչ աղաք գնացի դպա ծովի դրաղը, տեհա էրկու սիրուն աղջիկ մի ծառի տակին տանձ ու խնձոր են հվաքում: Ասի. «Էս հալքաթ բաղմանչու աղջկերքն են: Գնամ հարցնեմ բաղմանչու տեղը»:

Դպա դրանց գնացի: Դրանք ինձ բրավուրդ արեցին թե չէ, վազեցին ընկան ծովը, ծովեղեն ին, հուրիմալաքնի: Բաղից դուս էկա, գնացի դպա քաղաք, տեհա ըղաքիս մի թեթն քաղաք: Մտա մեջը: Տեհա քաղաքումը շենլինդ չկա, մարդ չկա, ձեն-ձուր չկա: Էդ քաղքի մեջը ման էկա: Տեհա դուքաննին լիքը. մի տեղ ճոթ ու կտոր դասած, մի տեղ ուտելեղեն, մի ուրիշ տեղ էրկաթեղեն: Մի խոսքով, ամեն աստու բարությունով լիքը:

Ամա մի տեղից էլ ա մարդաֆոտ չի գալի: Վերջը մտա մի շատ մենձ խանութ, ճոթի խանութ էր, ամեն տեսակ խաս ու դումաշ կտորնի դարսած:

Ճոթերի հակերի վրա խտոր ընկած քնած էր մի ուշաք՝ մի ածղահա:

Ինձ ու ինձ միտք արի. «Հալքաթ էս ածղահեն ա էս քաղաքը վերջացրել»:

Մի քիչ էլ աղաք գնացի, տեհա մի ուրիշ խանութ. նես մտա տեհա, մի տեղ ալյուր կիտած, մի կռանն էլ գյուլլա-բարութ: Մի էրկու ջվալ բարութ բերի լցրի են խանութը, ուր որ ածղահեն էր քնած: Գյուլլիցն էլ բերի: Եղնա կրակեցի, դուռը եղ արի ու փախա, հեռացա: Ոնց որ լաղում գցես, խանութը վեր կացավ, տաղըթմիշ էլավ:

Մին էլ տեհա, ածղի թիքենին երկնքիցն ա վեր գալի:

Մնացի էդ քաղքի մեջ մեն-մենակ: Օրին մի օր մտաբերեցի, որ էն բաղի մեջ մի բան եմ տեհել, գնամ էն բանին, գնացի բաղի միջին, մի ծառի տակին մի ֆոր կտրեցի մտա մեջը, գլուխս խոտով ծածկեցի ու ըտտի թաք կացա: Ճաշի վախտը տեհա, որ էն էրկու հուրիմալաք աղջկերքը դուս էկան ծովի միջիցը՝ տանձ ու խնձոր հվաքելու: Մինն էկավ էդ ծառի տակը, վըրովս անց կացավ, ոտը դվեր պրծավ ֆորի մեջ: Ես նրա ոտիցը դայիմ բռնեցի: Դա որ ձեն տվուց, էն մինը փախավ ընկավ ծովը: Էդ հուրիմալաքը մնաց իմ ձեռին: Բերեցի էդ աղջկանը իմ կշտին դայիմ պիեցի օխտը տարի: Դրանից էլավ էրկու տղա: Էդ ըրեխեքը ինձ հետ խոսալիս իմ լեզվով ին խոսում, մոր հետ խոսալիս՝ մոր լեզվով: Ամա ոնչ էս մոր լեզուն ի հսկանում, ոնչ էլ նա՝ իմ լեզուն:

Օրին մի օրն էրեխեքն ինձ ասին.— Հայրիկ, մայրիկն ասում ա. «Լավ բոլ ինձ կպած պիեցիր, հմի ինձ բաց թող, էս ա ըրեխակալել ենք, էլ փախչիլ չեմ»:

Ասի.— Ըրեխեք ջան, վախում եմ մայրիկն փախչի:

Ասին.— Վախիլ մի, հայրիկ ջան, փախչիլ չի:

Ես նրան ազատ արձակեցի: Մի քանի վախտ էղպես մնաց: Մի օր էլ իմ կնիկը ասավ ըրեխանցը.— Էկեք գնանք ջրի դրաղը ձեզ լողացնեմ:

Ես էլ հետները գնացի: Ըրեխանցը տկլորեց, տաշտակը դրուց, լողացրեց դպա իրան քաշեց, հմի իր ըրեխանցը գուրգուրում ա: Ամա իմ սիրտը մի ահ ա ընկել, վախենում եմ: Մին էլ տեհա ըրեխանց կռնիցը բռնեց ու թռավ ընկավ ջուրը: Կնիկս ու ըրեխեքս ձեռիցս գնացին, մնացի էդ քաղքի մեջը մենակ: Շատ դարդ արի, շատ միտք արի, տեհա որ ըստի մնալն էլ ավելորդ ա: Վեր կացա մի խուրջին լիքը խաղինա լցրի ու գնացի²:

Գնացի դուս էկա մի ուրիշ քաղաք: Մտա էդ քաղաքը, տեհա էրկու ջահել տղա խանութ են սարքել, առուտուր են անում: Ասի.— Ինձ էլ ընկեր արեք:

Նրանք էլ տեհան խուրջինս խաղինով լիքը, ինձ ընկեր արին, էլ ո՞նց չէին ընկեր անիլ: Մի քանի վախտ շատ սիրով ընկերություն արինք:

² Այստեղ բանահավաքն ընդհատել և ենթավիրնագիր է նշանակել «Տարօրինակ քաղաքն ու փուչ սարը».—Ծ. Կ.:

Մի օր նստած հաց ինք ուտում: Ընկերներիցս մեկը վեր կալավ ասավ մեկելին.— Ընկեր ջան, մենք ամեն մինս, որ բանից պրծնում ենք, գնում ենք մեր տունը: Ամա էս մեր ընկերը մենակ ա: Արի սրան էլ տնավորցնենք:

Գնացին մի աղջիկ ուզեցին ինձ հմար. նշանեցին: Մի օրից եղը էլի նստած հաց ինք ուտում: Դրանք վեր կալան, ասին մին մընու.— Էս մեր ընկերը մեր աշխարքի աղաթն ու կարգը գիտի ոչ, ընչի՞ չենք դրան ասում, կարելի ա, սա ռազի չի, էլ խի՞ ինք սրան գոռով մեզ հետ կապում. — Ձեր աշխարհի կարգն ի՞նչ ա,— հարցրի:

— Մեր աշխարհումն էս կարգը կա,— ասին,— էհ, մահկանացու ենք. մնիս յա կնիկն ա մեռնում, յա մարդը: Էն սարը տենո՞ւմ ես, էդ սարը ծակ ա: Տանում ենք մարդ ու կնկանը, որն էլ որ սաղ ա ըլում, մեռածի հետ կախ ենք անում էն սարի գլխից: Էնա կենդանին էլ մեռածի հետ թաղվում ա: Հմի թե դաբուլ ես, քեզ պսակենք:

— Եբ որ ձեր աշխարհի դրությունն էդ ա,— ասի,— ես էլ ձեզանից մինը, ի՞նչ անենք: «Էլինան դարա-գյունբայրամ»:

Բերին ինձ պսակեցին: Անիկս շատ լավն էր: Իրար շատ ինք սիրում: Մի քանի վախտից եղը հիվանդացավ: Իմ սիրտ ահ ընկավ, էկա ընկերնուս ասի.— Տղեք, կնիկս հիվանդացել ա:

— Ի՞նչ անենք, ասին,— հիվանդացել ա՝ կլավանա, աստոծ լավություն տա:

Մի երկու օրից եղը տեհա կնկանս ռեվուշը լավ չի, օրեցօր հիվանդությունը ծանրանում ա, էկա ընկերնուս ասի.— Տղեք, կնիկս դժար ա, աստոծ գիտի նրա սաղանալը:

Նրանք բերին իմ փայը եղ ինձ տվին, ասին.— Քանի վախտին ա, արի քու փայը վեր կալ. հալալ փայ արին, աշխատանքն էլ հետը: Իմ փայը վեր կալա, խուրջինս լքցրի:

Կնիկս մեռավ: Էկան, մի դուրիկ հազիր արին, քառասուն օրվա պաշար դրին մեջը, կնկանս սեյիդն էլ վեր կալան տարան: Ես էլ խուրջինը շլակեցի, եղևից գնացի: Գնացինք Փուչ սարի գլուխը: Դրուստ որ սարի գլխին մի մենձ ծով կար: Բերին մեյիդը դըվեր գցեցին, ընտուց եղն էլ ինձ դըվեր գցեցին:

Ես ընկա ներքև. ուշքս գնացել էր: Որ ուշքի էկա, աչք բաց արի, տեհա՝ կնկանս մեյիդը կշտիս: Ի՞նչ անեմ, ի՞նչ չանեմ. էղածն էլել ա: Էլ ոնչ հաց ա կուլ գնում, ոնչ աչքունքս բացվում: Ես կենդանի թաղած իմ:

Անց կացավ մի հինգ օր: Ծակ սարի գլխին դալմադալ ընկավ: Մի մեյիդ դըվեր գցեցին:

Տղամարդի մեյիդ էր: Քիչ եղն էլ՝ մի կնիկ դըվեր գցեցին՝ իր պաշարովը: Դա էլ մեռած մարդու կնիկն էր: Նա խելի վախտ ուշագնաց մնաց: Եբ ուշքի էկավ, աչքը բաց արավ՝ տեհավ ես ընտի կենդանի մարդ: Մենք սկսեցինք իրար սիրտ տալ, իրար մխիթարել: Երկուսս էլ դարդավոր, երկուսս էլ կենդանի թաղված: Մեր դարդը մին էր, ծանոթ ու անհուսալի: Նա ինձ էր սիրտ տալի, ես՝ նրան: Մենք երկուսս էլ էդքան մեռելնու մեջ կենդանի թաղված մին մնու համար ամեն ինչ էինք էդ գետնի տակին, խավար աշխարքում: Ու մենք իրար սիրեցինք սրտով կապվեցինք: Դառանք մարդ ու կնիկ: Ըվատա, էս լուս աշխարքում ոնչ մի մարդ ու կնիկ էնքան իրար սիրելիս չըլեին, իրար հավատարիմ ու սրտով կապված, ինչ որ մենք էինք էն մութ աշխարքում, Փուչ սարի միջին մ եռելն երի մեջ:

Ըսենց անց կացավ խելի ժամանակ: Մին էլ միտք արի ու կընկանս ասի.— Այ կնիկ ջան, արի ճրագ վառենք էս սարի տակը ման գանք, կարելի ա մի ճամպա գտնենք, էս գերեզմանից դուս գալու հմար: Ու մենք ճրագ վառեցինք ու սկսեցինք ման գալ: Օ՛, ինչ ասես, որ չտեսանք. էդ մահի թագավորություն էր: Սառն ու անկենդան մեյիդներ, աջ ու ձախ փոված... Էհ, ես ընտեղ տեսածիցս էլ բան չեմ ասում: Քանի միտս ա գալի, ջանս սարսռում ա: Լավ ա թողնեմ, էդ մնաց: Հա, մենք դես ման էկանք, դեն ման էկանք, վերջը հեռվից մի լիս արինք: Դպա էն լիսը գնացինք: Տեհանք՝ մի արջ մի էրի միջով մի ծակ ա բաց արել, էկել ջամդաք ա լավում: Մեզ որ

տեհավ, փախավ, դուս էլավ: Օ՛, ո՛վ կարա պատմիլ, մեր ուրախութիւնուն էլ չափ լկար: Մենք լիս տեհանք, աստու լիար: Մեռածը ոչինչ, ամա կենդանին խավարի միջին— ինչքա՛ն դժար ա: Ես կնկանս ընտի նստացրի, որ լիսու ծակը կորցնենք ոչ ու եղ գնացի: Իմ խուրջինը ոսկով լիքը ու մեր ունեցած բաներից էլ ինչքան կարացի վեր կալա ու էկա կնկանս կուշտը:

Լիսածակով դուս էկանք լիս աշխար... Ու ճամպա բռնեցինք դպա մեր երգիրը:

Յերեկը թաք կենալով, գիշերը ճամփա կտրելով՝ հասանք ծովի դրաղը³:

Ծովի դրաղին մի գլամի կար: Մտանք էդ գլամու մեջը ու գլամը չուն ասինք, որ մեզ հասցնի ծովի մեկել դրաղը: Գլամը չին ելքանը վեր թողուց ու մենք ճամպա ընկանք: Որ հասանք ծովու մեջտեղը, գլամը միտքը փոխվեց, ուզեց կնկանս ինձանից խլի: Նա իր չար միտքն ինձ հայտնեց ու ուզեց ինձ կապի, ծովը գցի: Ես ու նա սկսեցինք կռիվ տալ: Իմ կնիկն էլ իմ կռանն էր, ոնչ մենք ինք գոռում, ոնչ՝ նա: Էդ վախտը մի զարմանալի բան պատահեց. ծովի միջից դուս էկան շատ հուրի մալաք տղերք ու աղջկերք ու գլամու չորս կուռը կտրեցին: Էրկու սիրուն տղա՛ մինը գլամու էս կուռը կտրած, մինն էլ էն կուռը՝ ձեն տվին.— Շէ՛յ, անպիտան գլամը, էդ ի՞նչ ես անում, էդ ո՞ւմ հորն ես նեղացնում: Գնա սուս ու փուս գլամուդ գլուխը բռնիր ու քշիր, թե չէ՛ էս սահաթին քեզ էլ, քո գլամին էլ բաթմիշ կանենք: Խելքդ ո՞ւմ վրա ա գնում:

Ես ճանաչեցի իմ տղերանցն ու նրանց մորը, որ մեկել հուրիմալաքնու հետ դուս էր եկել ծովի երեսը:

Նրանք՝ իմ տղերքը իրանց ընկերտանց հետ, գլամու էս կուռն, էն կուռը կտրած գլամը քշիլ տվին մինչի ծովի մեկել դրաղը: Գլամը չուն հրամայեցին, որ մեզ սալամաթ հանի ցամաք:

Գլամը չին անխոս առանց ձեն ու ծպտուն հանելու նրանց հրամանը կատարեց:

Որ ցամաք դուս էկանք, ես աղաչանք արի իմ աղաքվա հուրիմալաք կնկանը, որ թողա րեխանցս թուշը պագեմ: Նա էլ նշան տվուց ու տղերանցս լեզվով ինձ ասավ.— Թող էդ կնիկը կռներդ մեջքիցդ կապի, եղնա արի տղերանցդ համբուրի:

Ըթենց էլ արինք: Ես կապած կռներով համփուրեցի իմ հուրիմալաք տղերանցը, սիրտս հովացավ ու քաշած բոլոր նեղություննին մոիցս գցեցի: Իմ տղերքը, իրանց մերը ու մեկել հուրիմալաքնին ծովի տակն արին: Ու մենք մնացինք պլշած կանգնած: Քիչ եղո ճամպա ընկանք: Մի քանի օր անց կացավ, հասանք մեր գեղը: Ախպերտինքս շատ ուրախացան, որ համ իրանց կորած ախպերն էկավ, համ էլ էնքան ոսկի բերուց: Էդ ոսկով մեր բոլոր պակասություննին դրստեցինք: Հմի փառք աստու. էս գեղում մեր ոտով մարդ չի գալիս: Ծերունին իր պատմությունը վերջացրուց ու վրա բերուց.— Էն ախպերտինքս, որ ըստեղ նստած ին, չիմն էլ ինձանից մենձ ին: Ես ամենից պուճուրն եմ: Դե, էսքան բան որ մի մարդի գլխով անց կենա, նա ծերանալ չի՞, ես էլ ըթենց:

Էս ասավ, չասավ, կնկանը ձեն տվուց.— Այ կնիկ, տեղաշորը բեր, դոնախնու տեղը գցիր:

Կնիկը դուս էկավ, մի սիրուն կնիկ՝ շիւմաթ ու լիստիկ բոյով:

Ծերունին մատով նշան տվուց.— Էս էլ իմ կնիկը, որ հետս բերել եմ:

Ավետ ապերը վերջացրեց: Ես ու Աղասին սկսեցինք ծաղրել նրան, որ ուրիշների հեքիաթն իր վրա ա շուռ տալիս ու հեռվից լսածն իբրև ականատես դուս բերում: Ախար էդ հեքիաթներն ամեն տեղ պատմում են. մի տեղ ավել, մի տեղ պակաս:

Ավետ ապերը քմծիծաղ տալով, ըստ էրևույթին նեղացած ձևացավ ու վրա բերեց.— Էդ որ ասում ենք սարքովի ա, բա ըստուր ի՞նչ կասեք:

Եվ նա պատմեց հետևյալը:

³ Այստեղ բանահավաքը ընդհատել է և ենթավերնագիր է նշանակել՝ «Ծովի վրա ու տանը».—Ծ. Կ.: